

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏ. ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻՆ

23 ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆՆԵՐԸ

Հայաստանի գիտություններու ակադեմիան, որ 1943-ի նոյեմբերին դարձաինքնուրույն, մինչ նախապես իրրեւ ենթակարգեալ կախում ունէր Ընդհ. Սովետական Միութեան Ակադեմիայէն, կը հաշուէ այսօր որպէս հիմնադիր անդամ՝ 23 ակադեմականներ, ընտրուած գիտնականներու համախմբումներու մէջ և հաստատուած կառավարութենէն:

Նպատակն է կեդրոնացնել և գիտական ղեկավարութիւն տալ Հայկական Գրական-Գիտական Հաստատութիւններու մէջ կատարուած հետազոտական աշխատանքներուն: Այդ ակադեմականները կոչուած, « իսկական անդամներ Գիտ. Ակադեմիայի », են հետեւեալները, որոնց մասին կու տանք հոս համառոտ տեղեկութիւններ՝ որքան որ կարելի եղաւ հաւաքել մեզի:

1. - ԱԲԵՂԵԱՆ ՄԱՆՈՒԿ ԽԱՉԱՏՈՒՐԻ

Արժանացած ակադեմիկոսի աստիճանին հասարակական գիտություններու (պատմութիւն, գրականութիւն, լեզու) գծով: Հին սերունդէն է, նուիրուած ամբողջապէս հայ գրականութեան ուսումնասիրութեան, անխոնջ աշխատող և արտադրող: Իր բազմաթիւ գործերէն յիշենք « Հայ ժողովրդական առասպելներ Մ. Խորենացու երկերի մէջ », « Հայոց լեզուի տեսութիւն », « Հին գուսանական ժողովրդական երգեր », « Հայոց լեզուի տաղաչափութիւն », « Սամայ ծուր », « Հայրեններ » քննական հրատարակութիւն միջնադարեան ժողովրդական տաղասացներու գործերուն, « Հայոց լեզուի ուղղագրութիւն », « Գէորգ Գ. մեծագործ

կաթողիկոս », « Հազար ու մի խաղ՝ ժողովրդական երգարան »: Մեռաւ 1944 Սեպտեմբեր 25-ին Երեւանի մէջ:

2. - ԱԼԻՍԱՆԵԱՆ ԱՐԲԱՅԱՍ ԻՍԱՀԱԿԻ

3. - ԱԼԻՍԱՆԵԱՆ ԱՐՏԵՄ ԻՍԱՀԱԿԻ

Երկու երիտասարդ գիտնական եղբայրներ, ուսած Լենինկրատի Համալսարանին մէջ, արտակարգ ընդունակութեան և կարողութեան տէր բնարանական ու մաթեմատիքական գիտություններու մէջ: Արժանացած են ակադեմականի կոչումին այն մեծ ծառայութեան համար՝ զոր բերած են ի նպաստ Հայաստանի բնագիտական զարգացումին: Անունի են նաեւ Ընդհ. Սով. Միութեան մէջ: Արագածի լանջքերուն վրայ ունին գիտակայարան մը ուսումնասիրելու համար արեւու տիեզերական ճառագայթներու շարժման օրէնքները. այս գիտակայանը անընդհատ աշխատութեան մէջ է տարւոյն բոլոր եղանակներուն:

Հրատարակած են բազմաթիւ գիտական գործեր, մանաւանդ յօդուածներ Ակադեմիայի Գիտական Տեղեկագիրներուն մէջ, հաղորդելով իրենց քննութիւններուն արդիւնքը:

4. - ԱՃԱՌԵԱՆ ՀՐԱԶԱՅ ՅԱԿՈԲԻ

Նշանաւոր լեզուագէտ, հոյազէտ և բանասէր. հասարակական գիտություններու գծով արժանացած Ակադեմականի տիտղոսին:

Հին սերունդին պատկանող՝ աշակերտ Մէյէի, լեզուագիտական խոր զարգացում ստացած Եւրոպական կեդրոններու մէջ և

մանաւանդ Սորպոնի Համալսարանը: Ներկայիս կը դասախօսէ հայկական լեզուագիտութիւն Երեւանի Համալսարանին մէջ: Իր հանրածանօթ բազմաթիւ հրատարակութիւններէն յիշենք « Արմատական Բառարան »-ը բաղկացած վեց հատորներէ, « Գաւառական բառարան », « Classifications des dialectes arméniens » որուն յետոյ հայերէն ընդարձակ թարգմանութիւնը տուաւ « Հայ բարբառագիտութիւն տիտղոսի տակ », « Ուսումնասիրութիւններ Հայկական բարբառախօսութեան », « Թուրքերէնից փոխառեալ բառեր », « Հայերէն նոր բառեր հին մատենագրութեան մէջ », « Les explosives de l'ancien arménien, étudiées dans les dialectes modernes », « Յուցակ ձեռագրաց Սանասարեան Վարժարանի ի կարին », « Յուցակ Ձեռագրաց Թաւրիզի, Նոր-Բայազէտի », « Ս. Մեսրոպի և գրերու գիտի պատմութեան աղբիւրներն ու անոնց քննութիւնը », « Քննութիւն և համեմատութիւն Եզնկայ նորագիւտ ձեռագրին » տութիւն Եզնկայ նորագիւտ ձեռագրին, աշխատակցութեամբ Գ. Տ. Մկրտչեանի, « Հայոց նոր վկաներ » (աշխատակցութեամբ Յ. Մանանդեանի): Վերջին շրջանին արձատարած է « Հայոց անձնանունների բառարան » (հինգ հատոր, տպագրուած են երկու հատորները), « Հայոց լեզուի պատմութիւնը »: Ներկայիս ունի ձեռքին տակ պատրաստութեան մէջ՝ « Լիակատար քերականութիւն հայ լեզուի » որ քննական փորձաշարական վերլուծումն է հայ և ընդհ. քերականութեանց, համեմատական տեսութիւններով հայ և օտար լեզուներու:

Աճառեան հայ լեզուի ամէնէն մեծ մշակներէն մին է, որուն համար իր Ուսուցիչը Մէյէ ըսած է պարծանքով. « Je suis fier d'avoir eu autrefois M. Adjarian au nombre de mes élèves pendant de longues années: il est de ceux qui font l'honneur à l'école par où ils ont passé ». — « Հպարտ եմ ժամանակին ու նեցած ըլլալու Պր. Աճառեանը երկար

տարիներ աշակերտներու թուին մէջ. նա անոնցմէ է՝ որ պատիւ կը բերեն այն դպրոցին ուսկից անցած են »:

5. - ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆ ՀՐԱԶԱՅ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐԻ

Երիտասարդ գիտնական կենսաբանական մասնաճիւղին, ուսած է Երեւանի « Մոլոթովի » անուն պետական Համալսարանին մէջ, որուն այսօր վարիչ-տնօրէնն է և դասախօս կենսաբանութեան:

Ունի բազմաթիւ յօդուածներ և հրատարակութիւններ Սով. Հայաստանի Ակադ. Գիտական Տեղեկագիրներու մէջ:

6. - ԳՈՒԼՔԱՆԵԱՆ ՎԱՐԴԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԻ

Նմանապէս կենսաբանական մասնաճիւղին մէջ երիտասարդ գիտնական, որ շնորհիւ իր կատարած հետազոտութիւններուն, մեծ մղում է տուած այդ գիտութեան Հայաստանի մէջ: Ներկայիս կը վարէ Ակադեմիայի գիտնական Քարտուղարի պաշտօնը. և միանգամայն կը դասախօսէ պետական Համալսարանին մէջ:

Հրատարակած է բազմաթիւ ուսումնասիրական յօդուածներ Ակադ. Գիտական Տեղեկագիրներու մէջ:

7. - ԵՂԻԱԶԱՐՈՎ ԻԻԱՆ ՎԱՍԻԼԻ

Ֆիզիքո-մաթեմատիքական և քիմիական գիտություններու գծով արժանացած Ակադեմականի կոչումին: Ճանչցուած գիտնական մըն է այդ ճիւղին մէջ բովանդակ Սով. Միութեան ժողովուրդներու քով, աշխատած է Սով. Միութեան զանազան կեդրոններուն մէջ և այժմ վերջնականապէս փոխադրուած է Հայաստան. իր ղեկավարութեամբ կ'աճի և կը զարգանայ նոր սերունդը նոյն մասնաճիւղին մէջ: Կը դասախօսէ Երեւանի գիտական Հաստատութիւններուն մէջ: Վարած է նաեւ քաղաքական պաշտօններ. ներկայիս Սով. Միութեան Գերագոյն խորհուրդին երեսփոխաններէն

հրատարակութիւնը, աշխարհաբարի վերա-
ծում Մովս. Խորենացիի պատմութեան,
և մանաւանդ «Հայերէն բացատրական
բառարանը» չորս հատոր, որուն համար
ստացած է Սթալինեան մրցանակ՝ պարգե-
ւատրուելով 100 հազար ռուպլիով: Իր գոր-
ծերուն մէջ ամէնէն թանկագինը նկատուած
է այս դժուարին և տքնաջան աշխատու-
թիւնը, որուն համար 1921-էն ի վեր
հեղինակը նուիրուած է բացառապէս՝ հրա-
ժարելով ուսուցչական ասպարէզէն: Սով.
Հայաստանի կառավարութիւնը 1922-ին
համաձայնութեան կու գայ հեղինակին հետ՝
ապահովելով անոր ապրուստը: 1935-ին,
14 տարի վերջ լրացնելով իր գործը կը
յանձնէ Պետհրատին: 1942-ին լոյս կը
տեսնէ Ա. հատորը ընտիր թուղթի վրայ և
հին ուղղագրութեամբ:

19. - ՊԱՅՅԵՆԳՈՒՆ ԿՈՆՍՏԱՆԴԻՆ ՆԻԿՈ- ԼԱՅԵԻԶ

Բնարանական-մաթեմատիքական գիտու-
թիւններու գծով ստացած ակադեմականի
տիտղոսը: Ազգով ռուս, կը դասախօսէ
Հայաստանի Պետական Հաստատութիւննե-
րու մէջ: Ունի հրատարակութիւններ Հա-
յաստանի մասին:

20. - ՏԵՐՏԵՐԵԱՆ ԱՐՄԵՆ ՅԱՐՈՒԹԻՆԻ

Հասարակական գիտութիւններու գծով
անուանուած ակադեմական. հմուտ ազգային
գրականութեան, ուսուցչապետ Պետական
Համալսարանի մէջ քսան տարիէ վեր: Հե-
ղինակ է բազմաթիւ ուսումնասիրութիւն-
ներու նուիրուած արդի հայ գրականութեան
գէմքերուն՝ Շանթի, Շիրվանզադէի, Վ.
Տէրեանի, Մուրացանի, Աշիշանի, Թումա-
նեանի, Էւայնի, և ուրա գրող՝ Քրիստի և
Բրիւսովի, եւայն: Վերջերս լոյս տեսաւ իր
«Հայ Կլասիկները» մեծահատոր աշխա-
տութիւնը: Պարբերաբար կը հրատարա-

կուին միշտ իր գործերը Ակադ. Գիտական
Տեղեկագիրներուն մէջ:

21. - ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԼԵՒՈՆ ԱՆԴՐԵԻ

Ակադեմական անուանուած կենսաբանա-
կան գիտութիւններու գծով: Անուանի բժշ-
կապետ է, որ երկար տարիներէ ի վեր կը
դասախօսէ բժշկական բարձրագոյն Հաս-
տատութեան մէջ: Ուսումնասիրած է միջնա-
դարեան հայ բժշկութեան պատմութիւնը,
որու մասին գրած է մեծ աշխատութիւն մը
հայ և ռուս լեզուներով՝ վեր հանելով բազ-
մաթիւ հայ բժիշկներու անուններ և անոնց
գործունէութիւնը: Հրատարակած է հմտա-
լից ընդարձակ բժշկական դասագրքեր ու-
սանողութեան համար: Պարբերաբար կը
կարդայ զեկոնցումներ գիտական համախմ-
բումներու առթիւ՝ իր կատարած քննու-
թիւններու մասին:

22. - ՕՐԲԵԼԻ ՅՈՎՍԵՓ ԱԲԳԱՐԻ

Հասարակական գիտութիւններու գծով
անուանուած ակադեմական: Իսկական ան-
դամ է նաեւ ՍՍՌՄ. Գիտութիւններու Ակա-
դեմիային, և նախագահ Հայկական Ակադե-
միային, և միանգամայն տնօրէն Լենին-
կրատի համաշխարհային «Էրմիթաժ» թան-
գարանին: Նախ քան Սովետական Միու-
թիւնը՝ եղած է Անիի պեղումներուն մաս-
նակից Ակադ. Ն. Մառի հետ միասին,
ուսումնասիրած է Վանի գաւառին պատմա-
կան հնութիւնները, որոնց մասին ունի
հրատարակուած յօդուածներ: Կատարած է
եւս եւրոպական լեզուներով ուսումնասիրու-
թիւններ՝ պարսկական և այլ արեւելեան
ժողովուրդներու մշակոյթին վերաբերեալ:
Հմուտ է բազմաթիւ լեզուներու՝ ռուսերէնի,
փրանսերէնի, գերմաներէնի, պարսկերէնի,
վրացերէնի, քրդերէնի, քաղ գրաբարագէտ
է և մեծ հոգտոր: Պարգեւատրուած է Լե-
նինեան և այլ շքանշաններով:

23. - ՕՐԲԵԼԻ ԼԵՒՈՆ ԱԲԳԱՐԻ

Եղբայրը նախորդին, անուանուած ակա-
դեմական նմանապէս հասարակական գի-
տութիւններու գծով: Իսկական անդամ է
ՍՍՌՄ. Գիտութիւններու Ակադեմիային, և
կը վարէ անոր Փոխ-Նախագահի պաշտօնը:
Մասնագէտ գիտնականի համբաւ կը վայելէ
բնախօսութեան մէջ. իր առաջնորդութեան
տակ բազմաթիւ գիտական աշխատողներ կը

պատրաստուին ամբողջ Սովետական Միու-
թեան համար: Աշխատած է ժամանակին՝
համաշխարհային անուն ունեցող գիտնական
Պաւլովի հետ, և ներկայիս անոր մահէն
վերջ՝ կը ղեկավարէ բնախօսական Հաստա-
տութեան աշխատութիւնները: Գործերը
տպագրուած են եւրոպական լեզուներով՝ թէ՛
առանձին և թէ՛ պարբերաբար թերթերու մէջ:

Հ. Մ. Ճ.

ՓՐՈՓ. Գ. ԱԲՈՎ՝ ՏԵՍՈՒՉ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌԱԳՐԱՅ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ

Փրոֆ. Գ. Աբով ծնած է Թիֆլիս 1897-ին.
միջնակարգ վարժարանի ուսումնները կա-
տարած է և աւարտած Թիֆլիսի Ներսէսեան
վարժարանին մէջ: 1922-1924 ի շրջանին
կատարելագործած է իր զարգացումը Մոս-
կուայի Առաջին Պետական Համալսարանին
մէջ: Աւելի ուշ 1931-1934 թուականներուն
յաճախած է և աւարտած Մոսկուայի Ու-
սուցչապետութեան գիտական բարձր Հաս-
տատութիւնը: Այնուհետեւ մասնակցած է
Հայաստանի մէջ գիտական աշխատանքնե-
րու. ընտրուած է զանազան անգամներ
գրական կազմակերպութեան պատասխա-
նատու ղեկավար Քարտուղար 7-8 տարի-
ներու ընթացքին: Հրատարակած է բա-
նաստեղծութիւններ, պատմուածքներ ա-
ռանձին գրքոյկներով և Սովետական զրեթէ
բոլոր հայերէն թերթերուն մէջ: Վարած է
վարչական պաշտօններ ալ, եղած է տեղա-
կալ Լուսաւորութեան Նախարարին: Ներ-
կայիս Հայ Ձեռագրաց Մատենադարանին
տեսուչն է:

Հայաստանի Համալսարաններուն և Պե-
տական Ինստիտուտներու մէջ սկսած է
դասախօսել 1930-էն ի վեր հին հայ դասա-

կան գրականութեան պատմութիւնը, գրա-
գիտութիւն, բանաստեղծական արուեստն ու
տաղաչափութիւնը, և ուրա գրականութեան
պատմութիւնը:

Ակադ. Մանուկ Արեղեանի հետ միասին
կազմած է «Ստուենցի Գաւիթ» ժողովրդա-
կան վէպին համահաւաք բնագիրը: Գրած է
ուսումնասիրութիւն մը Սայեաթ-Նովայի
կեանքին ու գործունէութեան մասին «Սիրոյ
և արգարութեան մեծ երգիչը» տիտղոսի
տակ: Ստացած է «Արուեստի վաստակաւոր
գործիչ» տիտղոսը:

Հայրենական պատերազմի շրջանին՝ հրա-
տարակած է իր բանաստեղծութիւններուն
և պատմուածքներուն ժողովածուն, որոնց
նիւթը կը կազմէ հայ ժողովուրդի պայքարը
փաշականութեան դէմ:

Ներկայիս իր ղեկավարութեան տակ,
վերջին հինգ վեց տարիներուն՝ ձեռագրական
ուսումնասիրութիւնները, հրատարակու-
թիւնները լայն ծաւալով սկսած են արդիւ-
նաբերուիլ, և համախմբուած են գիտնական
ուժեր՝ ծրագրուած աշխատութիւններ կա-
տարելու համար: Ինքը միանգամայն է
Ձեռագրատան Գիտական-Խորհուրդին Նա-